

Tukesin pääjohtaja Kimmo Peltonen
kirjaamo@tukes.fi

VETOOMUS TUKESILLE USKOMUSHOITO-TERMIN KÄYTÖN LOPETTAMISEKSI

Me allekirjoittaneet pidämme huolestuttavana, että Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (TUKES) on ryhtynyt käyttämään uskomushoito-termiä. Vetoamme viraston johtoon, jotta Tukes luopuu epäasiallisen uskomushoito-termin käytöstä. Tukes käyttää termiä muun muassa Hyvinvointipalvelut- osiossa ja Usein kysyttyä- osiossa (*"Miten Tukes valvoo vaihtoehto- ja uskomushoitoja"*).

Taustaa

Useat täydentävien ja vaihtoehtoisten hoitomuotojen ammattilaisjärjestöt, koulutustahot ja muut toimijat tekivät vuonna 2018 kannanoton (LIITE 1), jossa todetaan, että uskomushoito-termi on epäasiallinen ja loukkaava. Kannanotossa vaaditaan, että yhteiskuntavaikuttamista harjoittavien tahojen, poliitikkojen ja viranomaisten on käytettävä asiallista termiä näistä hoidoista ja ammatinharjoittajista: ylesterminä täydentävät ja vaihtoehtoiset hoidot, lyhyemmässä muodossa täydentävät hoidot, vaihtoehtohoidot, luontaishoidot tai CAM- hoidot.

1. Tiedemaailmassa ja kansainvälisessä yhteistyössä ei käytetä uskomushoito-termiä

Kansainvälisen yhteisön jäsenenä Suomen hallituksen ja viranomaisten on pitädyttävä terminologiassa ja käsitteissä, joita käytetään kansainvälisissä yhteistyöorganisaatioissa, Euroopan Unionissa, muissa valtioissa ja tiedeyhteisössä. Complementary and Alternative Medicine, CAM (täydentävät ja vaihtoehtoiset hoidot) ja lyhyempi Complementary Medicine (täydentävät hoidot) sekä Traditional Medicine (perinehoidot) ovat käytössä Maailman terveysjärjestössä (1), EU:n alueella (2), eri maissa (3) sekä maailman tiedeyhteisössä (4) sekä johtavissa tiedelehdissä (5). Näillä termeillä puhutaan terveysalan kansainvälisesti arvostetuissa organisaatioissa yhdenmukaisesti, riippumatta siitä, miten (kriittisesti, myönteisesti tai neutraalisti) niihin joissakin maissa kiisteltäisiin ihmisten auttamisen tapoihin suhtaudutaan.

2. Ammatinharjoittaminen ja sopimattomat menettelyt sekä viranomaisen käyttämä terminologia

Täydentävien ja vaihtoehtoisten hoitojen alan ammatinharjoittajina, yrittäjinä, yhdistysten ja kattojärjestöjen edustajina, me vastustamme jyrkästi alamme ja näistä hoidoista apua saaneiden kansalaisten (noin 30 % aikuisväestöstä) (6 ja 7) nimittämistä sopimattomilla termeillä viranomaisten asiakirjoissa ja julkisuudessa.

Pyydämme huomioimaan, että työoikeuden professori Seppo Koskinen on antanut 3.9.2018 lausunnon siitä, miten on säädelty ammatin- tai elinkeinonharjoittajan turvasta toisen elinkeinonharjoittajien sopimatonta menettelyä vastaan. Tilanteessa on kyse ns. uskomushoito -ilmaisun käyttämisestä. (LIITE 2). Professori Koskisen lausunnosta käy ilmi, että elinkeinonharjoittajalla on lain antama suoja sopimatonta menettelyä, kuten totuudenvastaista tai harhaanjohtavaa ilmaisua, vastaan. Yksittäistapauksissa uskomushoito-termin käyttäminen voi johtaa myös kunnianloukkaukseen. Professori Koskisen lausunnossa todetaan, että laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa (22.12.1978/1061) soveltamisalan piiriin kuuluu myös elinkeinonharjoittajien etujärjestön, kuten esimerkiksi lääkäriliiton toiminta.

Painotamme, että hallintolain (434/2003) yhdenvertaisuusperiaate velvoittaa viranomaista kohtelemaan tasapuolisesti kaikkia toimijoita ja kansalaisia. Hallintolaissa myös todetaan, että viranomaisen on käytettävä asiallista kieltä (Hallintolaki 434/2003 9 §).

Suomessa jotkin tahot, näkyvimmin lääkäreiden ammatillinen etujärjestö Suomen Lääkäriliitto ry (8), käyttävät edelleen tarkoitushakuisesti termiä "uskomushoito" tarkoittaen sillä täydentäviä ja vaihtoehtoisia hoitoja. Uskomushoito-termi on todettu latautuneeksi ja sen on tulkittu luovan vastakkainasettelua jopa potilaiden ja lääkäreiden välillä (7).

Todennäköisesti näiden tahojen vaikuttamistyön kautta uskomushoito-termi on levinnyt jopa viimeisimmän hallitusohjelman terminologiaan (9).

3. Kunnioittavan keskustelukulttuurin periaatteet termin käytössä

-Termin kohteen kokemus määrittää termin epäasiallisuuden

Ymmärrämme, että joissain tapauksissa uskomushoito-termin käyttäjä ei välttämättä itse koe toimivansa epäasiallisesti. Loukkaavien termien arvioinnissa on kuitenkin keskeistä se, että termin kohde kokee sen epäasiallisiksi ja loukkaavaksi. Täydentävien ja vaihtoehtoisten hoitojen, kuten luontaishoitojen ammattinharjoittajia edustavien järjestöjen jäseniä, alaa opiskelevia henkilöitä ja alan yrittäjiä ”uskomushoitojen tarjoajiksi” nimittäminen loukkaa. Se myös vähättelee tyytyväisten käyttäjien eli noin miljoonan kansalaisen kokemuksia ja harkintakykyä.

Me allekirjoittajat vetoamme, että tästä laajasta ja laillisesti ammattiaan harjoittavasta ryhmästä ei käytetä leimaavaa ja loukkaavaa kieltä. Erityisen tärkeää on, että täydentävien ja vaihtoehtoisten hoitojen valvontaan sekä hallitusohjelman mukaiseen selvitystyöhön osallistuvien tahojen on noudatettava hyviä tapoja ja käytettävä asianmukaisia käsitteitä, termejä ja ilmaisuja. #hyvinsanottu

Tämän vetoomuksen allekirjoittajat edustavat järjestöjensä ja toimintansa kautta tuhansia täydentävien hoitojen ammattilaisia, opiskelijoita, hoitojen käyttäjiä ja muita alan toimijoita.

Helsingissä 19.4.2021

Allekirjoittajat:

Mika Rönkkö, toiminnanjohtaja, Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto ry
 Johanna Häkkinen, puheenjohtaja, Shiatsu Finland ry
 Ilkka Westman, puheenjohtaja, Akupunktioammattilaiset ry
 Päiviö Vertanen, puheenjohtaja, Kansanlääkintäseura ry
 Birgitta Lehtinen, puheenjohtaja, Klassisen Akupunktion Yhdistys ry
 Anna-Kaarina Lind, toimitusjohtaja, Medika Nova Oy
 Arja Hartemo, kouluttaja/toimitusjohtaja, Harmonet koulutus
 Helena Pirttiniemi, toimitusjohtaja, TAIMI-koulutus Oy
 Jukka Juntunen, puheenjohtaja, Rajatiedon Yhteistyö ry
 Anu Wikström, puheenjohtaja, Keho- ja Tunnevyöhyketerapeutit ry
 Marja-Terttu Pakkanen, erikoishammaslääkäri
 Merja Sipiläinen-Kuhlberg, diplomiekonomi
 Marja Jokela, kouluttaja-yrittäjä, Dagaz Ky
 Kaija Helin, Terveystieteiden tohtori, Åbo Akademi
 Juha Pennala, varapuheenjohtaja, Avartuva Ihmiskuva ry
 Ossi Viljakainen, varapuheenjohtaja, Suomen Ayurvedayhdistys ry
 Regina Keskinen, puheenjohtaja, Suomen Fytoterapia Ry
 Antti Pietiäinen, rehtori, Kairon Instituutti
 Merja Lindström, Suomen Terveysjärjestö STJ ry
 Hanna Koivulahti, puheenjohtaja, Terapeuttiset energiaparantajat ry
 Marja Jokela, puheenjohtaja, Luonnonlääketieteen Keskusliitto LKL ry
 Ilkka Westman, puheenjohtaja, Luontaishoitoalan Foorumi ry
 Camilla Sherr, puheenjohtaja, Suomen Homeopaattit ry
 Teija Barr, puheenjohtaja, Suomen Hypnoosiliitto ry
 Marja-Terttu Pakkanen, puheenjohtaja, Pohjoismainen Homeopaattiyhdistys Ry
 Tanja Sirén, puheenjohtaja, Suomen Refleksologit ry

LIITE 1 Täydentävien hoitojen järjestöjen kannanotto uskomushoito-termistä 2018
 LIITE 2 Työoikeuden professori Seppo Koskinen lausunto uskomushoito-termistä 2018

VIITTEET

1 WHO 2019. *WHO global report on traditional and complementary medicine 2019*. Geneva: World Health Organization
<https://apps.who.int/iris/handle/10665/312342>

WHO 2018: *Traditional and Complementary Medicine in Primary Health Care*. Technical Series in Primary Health Care.
<https://apps.who.int/iris/handle/10665/326299>

WHO 2013. *Traditional Medicine Strategy 2014 -2023*. [9789241506090_eng.pdf \(who.int\)](https://apps.who.int/iris/handle/10665/92455/9789241506090_eng.pdf)

WHO 2009. *Resolution on Traditional Medicine (WHA62.13), adopted in 2009* ja *The WHA resolution 2014 (WHA67.18)*.
https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/92455/9789241506090_eng.pdf The WHA (World Health Assembly) on ylin päättävä elin, jossa jäsenvaltioiden terveysministeriöiden johdon edustajat/ministerit kokoontuvat.

2 The EU CAMbrella project. Euroopan komission rahoittama. Tehtävänä kartoittaa CAM-hoitojen tilanne Euroopassa ja laatia suositukset niiden roolista EU:n vakiintuneessa terveydenhuollossa. <https://www.cambrella.eu>

European Social Survey (ESS). Joka toinen vuosi toteutettu Euroopan laajuinen selvitys. Sisältää myös CAM-hoidot. Perustuu Euroopan komission päätökseen Commission Implementing Decision of 22 November 2013 on setting up the European Social Survey as a European Research Infrastructure Consortium (ESS ERIC)(2013/700/EU) <https://www.europeansocialsurvey.org/docs/about/ERIC-ESS-OJ-30-November-2013.pdf>

3 Esimerkiksi Yhdysvallat ja Ruotsi. Yhdysvaltain kansalliset terveysinstituutit (The National Institutes of Health, NIH) on Yhdysvaltain pääterveysviranomainen, jonka vastuulla on biolääketieteellinen ja kansanterveydellinen tutkimus. NIH on osa Yhdysvaltain terveysministeriötä (United States Department of Health and Human Services). NIH-instituutteihin kuuluu National Center for Complementary and Integrative Health. <https://www.nccih.nih.gov/> sekä National Cancer Institute. <https://www.cancer.gov/about-cancer/treatment/cam>

Ruotsin valtion viralliset mietinnöt (Statens offentliga utredningar). <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2019/03/sou-201915/>

4 Esimerkiksi *Cochrane*, kansainvälisesti erittäin arvostettu systemaattisten tieteellisten katsausten, laatijaorganisaatio on julkaissut satoja systemaattisia katsauksia aiheesta "complementary and alternative medicine". <https://www.cochrane.org/about-us>

5 Esimerkiksi johtavat lääketieteelliset tiedelehdet The Lancet 2000. Complementary medicine: time for critical engagement. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(00\)03392-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(00)03392-4); British Medical Journal, BMJ 1999; 319:693. <https://doi.org/10.1136/bmj.319.7211.693> ja Journal of American Medical Association, JAMA 2020. <https://jamanetwork.com/searchresults?q=complementary%20therapies&&SearchSourceType=24&allSites=1>

6 Kempainen L, Kempainen T, Reippainen J, Salmenniemi S, Vuolanto P. Use of complementary and alternative medicine in Europe: Health-related and sociodemographic determinants. *Scandinavian Journal of Public Health*. 2018. <https://doi.org/10.1177/1403494817733869>

7 Vuolanto P, Kempainen L, Kempainen T, Nurmi J. (2020). Täydentävien ja vaihtoehtoisten (CAM) hoitojen käyttö Suomessa | Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti (journal.fi) *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 57(1). <https://doi.org/10.23990/sa.80288>. Tutkimuksessa olivat akupunktio, aromaterapia, homeopatia, hypnoosi, kansanparannus, kiropraktiikka, luontaistuote, perinteinen kiinalainen lääketiede, ravintolisävalmiste, rohdosvalmiste, rukous ja vyöhyketerapia. Tutkimuksesta puuttuu mm. mindfulness, osteopatia, naprapatia, kalevalainen jäsenkorjaus, luontoterapiat, taideterapiat (musiikki, kirjallisuus, kuvataide, tanssi), jooga, Thai Chi, reiki ja monet kosketushoidot. Vuolannon ym. (2020) mainitsemia hoitoja joskus käyttäneistä 55%-88% ilmoitti saaneensa niistä apua.

8 Lääkärin etiikka -julkaisussa (2021) ammattiliitto käsittelee täydentäviä ja vaihtoehtoisia hoitoja käyttäen epäasiallista termiä. <https://www.laakariliitto.fi/site/assets/files/29259/laakarin-etiikka-2021.pdf>. Lääkäriliiton kannanotto 14.12.2017 [Lääkäriliitto - Suositus lääkärin suhtautumisesta uskomushoitoihin \(laakariliitto.fi\)](https://www.laakariliitto.fi/). Vuonna 2020 Lääkäriliitto tuki kansalaisaloitetta Puoskarilaki Suomeen [Lääkärilehti - Puoskarilakia vaativa kansalaisaloite on avoinna \(laakarilehti.fi\)](https://www.laakarilehti.fi/).

9 Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019. sivu 152.